

הקשר האינטימי עם האל כמקור הגנה בפני אימת  
המוות

**Intimate Relationship with God as a Buffer  
Against Terror of Death**

הצעה לעבודת גמר למוסמך

מגיש : משה גרוס



מנחה : פרופ' יונתן הפרט

2010

## תקציר

מטרת המחקר הנוכחי היא לבחון האם הקשר האינטימי עם האל יכול להוות מנגנון הגנה בפני אימת המוות. חשיבות המחקר טמונה בכך, שבמסגרת תיאוריית ניהול האימה ( Terror Management Theory), אשר חוקרת את המנגנונים שבאמצעותם מתמודד האדם עם אימת המוות, לא ניתן מקום ראוי להבנת התפקיד של הדת בכלל, ושל היהדות בפרט, כמנגנון אפשרי להתמודדות עם המוות. המחקר הנוכחי נועד להעמיק את ההבנה בנוגע לתפקיד המגן של היהדות, ובאופן ספציפי הקשר עם האל, מפני אימת המוות.

האדם מגן על עצמו מפני המודעות לאימת המוות באמצעות שלושה מנגנונים: תיקוף תפיסת העולם, העלאת הערך העצמי והקשר הזוגי. במחקר הנוכחי נבחנה האפשרות שהקשר האינטימי עם האל, בדומה למנגנון הקשר הזוגי, יכול להוות הגנה מפני אימת המוות. הקשר האינטימי עם האל נבחן על ידי שני משתנים: המשתנה הראשון הוא תפיסת האל, תפיסות אשר מייצגות את החוויה הרגשית של האדם ביחס לאל. המחקר מראה שבעלי תפיסת אל אוהב נוטים להיות בעלי בריאות נפשית גבוהה יותר. לאור זאת, שוער שנבדקים בעלי תפיסת אל אוהב גבוהה, לאחר שיעברו תפעול של בולטות מוות והבלטה לקשר עם האל, יפגינו רמת מצוקה נמוכה כפי שיתבטא בנגישות נמוכה למחשבות על המוות ובשיפוט עבירות מקל, לעומת בעלי תפיסת אל אוהב נמוכה. המשתנה השני הוא ההתקשרות אל האל. בשנים האחרונות החלו לחשוב על האל כדמות התקשרות, לפי השערת ההתאמה בעלי התקשרות בטוחה ביחסים בין אישיים, יראו התקשרות בטוחה אל האל ויטו לפנות אליו בעת צרה. בהתאם לכך, השערת המחקר השנייה היא שנבדקים בעלי התקשרות בטוחה אל האל, לאחר שיעברו תפעול של בולטות מוות והבלטה לקשר עם האל, יפגינו רמת מצוקה נמוכה כפי שיתבטא בנגישות נמוכה למחשבות על המוות ובשיפוט עבירות מקל, לעומת בעלי התקשרות לא בטוחה אל האל. בנוסף, המחקר גם יבדוק את התרומה הייחודית של כל משתנה למצוקה המתעוררת לאחר אימת המוות, כפי שיתבטא בנגישות המחשבות על המוות ובשיפוט חומרת עבירות.

במחקר השתתפו 146 נבדקים, 90 נבדקים בשלוש קבוצות הניסוי ו-56 נבדקים בשתי קבוצות הביקורת, אשר ביצעו את המחקר באמצעות רשת האינטרנט. בקבוצות הניסוי הנבדקים עברו תפעול של בולטות מוות, ולאחריו שאלון תפיסות אל (קבוצה 1), או שאלון התקשרות אל האל (קבוצה 2), או מסיח ניטראלי (קבוצה 3). לנבדקי קבוצות הביקורת נערכה הבלטה של פחד מפני בחינה חשובה, ולאחריה שאלון תפיסות האל (קבוצה 4), או שאלון ההתקשרות אל האל

(קבוצה 5). לאחר מכן, ענו כל הנבדקים על המדדים של המשתנים התלויים: מדד נגישות המחשבות על המוות ושיפוט עבירות, אשר נועדו לבחון את מידת המצוקה וההגנתיות התרבותית של נבדקים לאחר תפעול של בולטות מוות. בשלב זה השלימו הנבדקים את שאלוני הקשר עם האל שלא מילאו בשלב הקודם (תפיסות אל/התקשרות אל האל), וכן שאלונים של אופטימיות, רמת דתיות והתקשרות בין אישית.

תפעול בולטות המוות הצליח באופן חלקי כפי שבא לידי ביטוי בעלייה של נגישות המחשבות על המוות בקרב קבוצות הניסוי למעט אחת, לעומת קבוצות הביקורת. לעומת זאת, לא נמצא הבדל בין קבוצות הניסוי והביקורת במדד שיפוט עבירות. השערות המחקר אוששו באופן חלקי, כאשר מדד אל אוהב נבחן לבדו לא נמצאה השפעה על נגישות המחשבות על המוות, אולם, כאשר נבחן מדד זה בצירוף של תפיסות אל אחרות, נמצא כי למדד זה קשר שלילי לנגישות המחשבות על המוות. כך גם נמצא שנבדקים שקיבלו את שאלון תפיסות האל לא הראו עלייה בנגישות המחשבות על המוות, בשונה משאר קבוצות הניסוי, ממצא המצביע על הכוח המגן של הבלטת תפיסות האל. למדדי ההתקשרות אל האל לא נמצאה השפעה על נגישות המחשבות על המוות. ממצאים נוספים העלו שלאחר תפעול של בולטות מוות שלווה בהבלטה לאל, נבדקים הראו עליה במדד אל שולט וכן במידת האמונות הדתיות.

למחקר הנוכחי יש מספר תרומות: ראשית, ההצלחה החלקית של תפעול בולטות המוות ברשת האינטרנט, דבר שכמעט ולא בוצע עד כה. שנית, במחקר אוששה היכולת של תפיסות האל בכלל, ותפיסת האל כאוהב בפרט, להוות הגנה בפני אימת המוות. ההצלחה של תפיסות האל בכלל להוות הגנה בפני אימת המוות הוסברה על רקע האינטגרציה בין תפיסות האל אשר קיימת אצל נבדקים יהודים. כמו כן, מהמחקר עולה שמונחי תפיסות האל רלבנטיים יותר עבור נבדקים יהודים, מאשר מונחי ההתקשרות אל האל. ייתכן, שהסיבה לממצאים אלו היא שמונחי ההתקשרות אל האל רחוקים וזרים מעולמו של היהודי המאמין בהשוואה למונחי תפיסות האל. הממצאים הנוספים שנמצאו אשר מורים על עלייה במדדים דתיים לאחר תפעול של בולטות מוות הראו שהיהדות יכולה לספק הגנה בפני אימת המוות.

## **Abstract**

The goal of the present research is to examine whether the intimate relation with a deity can serve as a buffer against the terror of death. The importance of the research lies in that according to the Terror Management Theory which investigates the mechanisms by which a person deals with the terror of death, an appropriate place has not been given to the comprehension of role of religion, and specifically Judaism, as a possible mechanism of confronting terror of death. The current study was meant to expand and deepen the comprehension of the protective role of Judaism, and specifically the relation with god, against the Terror of death.

One protects himself against the terror of Death utilizing three mechanisms: affirmation of one's cultural worldviews, the raising of one's self esteem and through romantic relationship. This research examined the option that an intimate relationship with god, like the romantic relationship, may serve as a buffer against the terror of death. The close relation with god was measured by two parameters: the first is the concepts of god that represent the emotional experience of man in relation to god. The research demonstrates that those who perceive god as loving tend to be mentally healthier, and in accordance it was hypothesized that perceive god as benevolent to a high extent, after going through induction of the mortality salience, and the prominence of the relation with god, will display a low level of distress that will be expressed in low death-thought accessibility and less severe judgments of social transgressions. The second parameter is the attachment to god. During the last years, people have started to consider god as an attachment figure, according to the correspondence hypothesis those in possession of secure attachment in interrelationships, will exhibit secure attachment with god and will tend to appeal to

him in times of trouble. Hence, the study's second hypothesis is that subjects occupying secure attachment with god, after going through induction of the mortality salience and the prominence of the relation with god, will display a lower level of distress that will be expressed in low death-thought accessibility and less severe judgments of social transgressions, in contrast to those possessing unsecure attachment to god. In addition, the research will examine the unique contribution of every parameter to the level of anguish arising after the Terror of Death, as will be demonstrated in death-thought accessibility and judgment of the severity of social transgressions.

In this research participated 146 subjects, 90 subjects in the three experiment groups and 56 subjects in two control groups, which performed the research using the internet. In the experiment groups the subjects have gone through mortality salience manipulation after which they filled a questionnaire of concepts of god (group 1), or a questionnaire of attachment to god (group 2), or a neutral distractor (group 3). The control groups have gone through an induction of a terror of an important test, and after that a questionnaire of concepts of god (group 4), or a questionnaire of attachment to god (group 5). After that, all of the subjects responded to measures of the dependent parameters: death-thought accessibility and judgment of the severity of social transgressions. At this stage the subjects filled the relations to god questionnaire that they weren't answered yet (concepts of god/ attachment to god), as well as measures of optimism, religiosity level and interpersonal attachment.

The manipulation of mortality salience partially succeeded as was expressed in heightened death-thought accessibility among the experimental groups, except for one, when compared to the control groups. In contrast, no difference was established between the groups in the severity judgment measure. The research hypothesis was

partly confirmed. When the benevolent god parameter was examined on its own, there was no effect on the death-thought accessibility, however, when this same parameter was explored in combination with other concepts of god, it was negatively correlated to the death-thought accessibility. It was so established that participant that filled the concepts of god questionnaire immediately after the mortality salience induction, did not show an increase in the death-thought accessibility, unlike the rest of the experimental groups, a finding which indicates to the protective role of the concept of god's salience. The attachment to god parameters, were not found to have a significant effect on the death-thought accessibility. Further findings have shown that after the subjects were mortality and god's salience manipulated, they displayed increased control god and religious belief parameters.

The contributions of the present study are: firstly, the partial success of the mortality salience manipulation over the internet has seldom been achieved. Secondly, this research confirmed the ability of the concepts of god in general, and benevolent god specifically, to be a buffer in front of the terror of death. The accomplishment of the concepts of god in generally was accounted for by the integration of the concepts of god among Jewish participants. Also, this research points out at the notable relevancy for Jewish participants of the concepts of god terms in comparison to attachment to god terminology. The possible explanation for this finding is that the attachment to god terminology is quite obscure to the Jewish believer. Lastly, the additional findings which indicate an increase in religious parameters after mortality salience have shown that Judaism can act as a buffer against the terror of death.